ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
НАУЧНОТО ЖУРИ

ДО
ЧЛЕНОВЕТЕ НА
НАУЧНОТО ЖУРИ

С Т А Н О В И Щ Е

от д-р Надя Георгиева Бояджиева, професор по „Международно право и международни отношения“ в Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, ръководител на катедра „Международно и сравнително право“

ОТНОСНО: дисертационния труд на Четин Хюсеин Казак, задочен докторант в секция „Международноправни науки“ в Института за държавата и правото при Българската академия на науките, на тема:
Развитие на правната уредба на защитата на правата на човека в Европейския съюз“
за придобиване на образователната и научна степен „доктор по право“,
с научен ръководител проф. д.ю.н. Цветана Каменова

Темата за правата на човека е сред «непреходните» теми в хуманитарните науки. Интердисциплинарна по своята същност, тя е предизвикателство за мислители и учени от различни научни направления. Юристи, философи, социолози, историци, международници и др. я интерпретират, използвайки различни подходи и методи, през призмата на своя мироглед, морал и професионална подготовка.

Темата днес е особено значима поради характера на промените и драматичните сътресения в съвременната система на международни отношения. През последните десетилетия наблюдаваме съществени промени в обществено-политическата и икономическата среда, в която държавите и обществата, както и междуправителствените организации имат нови приоритети и са изправени пред проблеми, свързани пряко със съхраняването на международния мир и националната сигурност. Държавите и междуправителствените организации трябва да бъдат подготвени, за да отговорят на новите предизвикателства, които са в широкия диапазон от запазването на етническия мир, спазването на националните и международните стандарти в областта на закрилата на правата на човека до

своевременна и адекватна реакция на опасностите, предизвикани от националистическите, етно-религиозните конфликти и тероризма във всичките му прояви. В този смисъл, поставянето на проблемите на правата на човека в общия контекст на стандартите на международното право и конкретно изследването на правната уредба на защитата на правата на човека в Европейския съюз (ЕС), е от изключително важно значение не само за специалистите.

Това изследване е представено в момент, когато темата за правата на човека в рамките на ЕС стана още по-значима и придоби особено значение във връзка със съвременните конфликти, предизвикали миграционни кризи, грубо потъпкване на основните човешки права, включително и на правото на живот. Следователно, проблемът за защитата на правата на човека в съвременния глобализиран свят не е регионален, а световен проблем, към който държавите-членки на Европейския съюз са непосредствено ангажирани и където той се усеща осезаемо и засяга всички сфери на социалния и обществения живот.

Посочените са само част от факторите, които обуславят злободневността на темата и безспорната актуалност на представения от Четин Казак дисертационен труд.

Структурата на дисертационния труд е стройна и логична. Тя впечатлява с широтата на темите, изследвани в четирите глави на труда. Без да навлизам в детайли в съдържанието на всяка една от главите в изложението, чийто основни акценти докторантът е представил в автореферата на дисертационния труд и в увода, бързам още тук да подчертая категорично, че *в дисертационното изследване докторантът е изпълнил поставените амбициозни научно-изследователски цели и задачи. Правилно са подбрани и успешно са приложени интердисциплинарни методи на изследване*, по-важните от които са хронологическият, историческият, контент-анализ и сравнителноправният метод.

Критичният тон присъства в цялостното изложение и представлява една от основните характеристики на дисертационния труд. Така например, още в първите страници на изследването прави впечатление, че докторантът не само проследява, но и анализира критично опитите за политическа интеграция. Докторантът насочва вниманието към първите идеи от началото на 50-те години на XX век за създаване на стабилна система за

защита на правата на човека със силни механизми за обезпечаване на прилагането й. Като изследва причините за отказ от уредбата на защитата на правата на човека в подписаните през 1957 г. договори, докторантът оценява тази стратегия като „прагматична и стратегическа временна стъпка“, поради което се пристъпва към по-умерената стратегия на икономическото обединение под формата на Европейската икономическа общност (ЕИО) и Европейската общност за атомна енергия (Евратом).

Трябва да отбележа, че поради обективно стекли се обстоятелства докторантът е имал възможност да работи в различни държавни структури на Република България и в институции на ЕС. Поради статуса си той е имал възможността да използва надеждна информация и да придобие личен опит по проблемите, свързани пряко с темата на дисертационното му изследване. По този начин професионалните ангажименти вън от научните среди са били съчетани и непосредствено свързани с научните интереси на г-н Казак – предимство и рядък шанс, създаващи предпоставки за написването на задълбочено изследване по избраната тема. Този факт, наред с отличната образователна подготовка, получена в България и в престижни европейски университети, както и владеенето на няколко чужди езика, му дават възможност да разгърне уверено научните търсения в областта на защитата на правата на човека в Европейския съюз в своята дисертация.

Поради ограниченията на обема на настоящето становище, ще се огранича само с посочването на част от приносите. Приносните елементи са налице още в първата глава – те се отнасят не само до педантичното в добрия смисъл на определението, проследяване, базирано на сериозни документални източници, на историческото развитие на интеграцията на Западния свят – политическа и икономическа, в чийто контекст е поставена темата за защитата на правата на човека. Към приносите бих причислила и дълбокият сравнителен анализ на режимите за защита на правата на човека в ЕС – този, на който сме свидетели през последните две десетилетия, и на режима от 50-те години на XX век. Така например, различията в конституционната рамка, представена като проект от Комитета за проучвания за европейска конституция (CECE) в началото на 50-те години на миналия век, и *ad hoc* Асамблеята и рамката, появила се през последните 15 години в ЕС, са поднесени оригинално, като са групирани в три основни направления. Докторантът посочва аргументирано

предимствата на Общностния режим за защита на правата на човека като защитава тезата си, че „този режим би осигурил силен общностен механизъм за защита на правата на човека, … би обвързал и приобщил на здрава основа общностната система за защита на правата на човека към регионалната система за защита на правата на човека и би включил въпросите за правата на човека по по-равнопоставен начин във вътрешната и външната политика“ (стр. 15). Този задълбочен анализ на етапите на еволюцията на Общностния закон и политиката в областта на правата на човека в глава първа, безспорно бих причислила към приносите.

Наред с посочените приноси, не мога да не изтъкна като принос изключително сериозния анализ на проблемите, поставени в глава четвърта на труда, посветена на най-трудния въпрос от съвременното развитие на уредбата на защитата на правата на човека в Европа, а именно: присъединяването на Европейския съюз към Европейската конвенция за защитата на правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ), както и заключителната част на труда, чийто предмет на анализ е Становището на Съда на ЕС 2/13 от 18 декември 2014 г., с което Съдът на ЕС блокира присъединяването на ЕС към ЕКПЧ. Като се позовава на становищатата на видни български специалисти (Цв.Каменова, Ж.Попова, Ал.Корнезов) и на чужди специалисти, докторантът не само демонстрира отлично познаване на специализираната литература по темата, но и определя своята позиция по този сложен въпрос, изразявайки своите оптимистични, но в същото време подкрепени с аргументи и от практиката на Съда на Европейския съюз (напр. делото *Kadi*, делото *Elgafari*) разсъждения и изводи.

Разбира се, когато предмет на оценка е дисертационен труд, който е разположен в голям хронологически диапазон и стремеж за обхващане на темата в широк ракурс, винаги могат да бъдат отправени забележки или несъгласие с някои от изразените становища и изводи от докторанта. В такъв план, например, смятам, че би било уместно в първа глава, където са представени ранните опити за европейска интеграция, изложението да бъде поставено в общия контекст на двуполюсния модел на системата на международни отношения. Тогава, поради непрестанното напрежение между Източния и Западния блок, западните държави, инициирали първоначалната амбициозна рамка за правата на човека, са изправени пред сложни

политически проблеми в международен план, свързани със серията кризи, започнали веднага след приключването на международноправното регулиране и подписването на мирните договори след Втората световна война. Тази обстановка неминуемо се отразява неблагоприятно не само на изграждането на международната система за защита на правата на човека в рамките на Организацията на обединените нации, но и на регионалните системи и регионалните организации, като затруднява изработването на международни договори в тази област. Намирам, че такъв акцент в дисертационното изследване само би допълнил, без в никакъв случай да омаловажи безспорните постижения на труда.

В заключение, посоченото фактическо съотношение на професионална работа и научни интереси само по себе си дава основание да се приеме с висока степен на доверие правно-историческите анализи и изградените на тяхна основа изводи и препоръки, касаещи толкова важната и значима тема, предмет на изследването му. Следва да отбележа, че макар че авторът да е посветил труд си на развитието на правната уредба на защитата на правата на човека в рамките на ЕС, то по същество неговото изследване излиза далеч извън тези рамки, не само в контекста на сегашната сложна обстановка в Европа, но и преди тази ситуация.

Изложението, поднесено на лаконичен и ясен език, но с дълбока критична нотка, представлява оригинален и същевременно сериозен професионален поглед върху тази животрептяща, чувствителна и изключително важна тема и би било изключително полезно както за професионалисти, така и за по-широка аудитория. Проблемите, свързани с изучаването на защитата на правата на човека са изправени пред новите предизвикателства и поради това, че се поставят във време на сериозна реформа в системата на преподаване в университетското образование в България. Налице е остра необходимост за знания и умения в областта на защитата на правата на човека сред българските студенти. В този смисъл дисертационният труд представлява важен източник на знания и практически умения в областта на изследваната проблематика за практикуващи специалисти и експерти в обществената сфера, както и за младите хора в България – студенти-юристи и неюристи. Пожелавам на г-н Казак да развие тезите си в монография, с което запълни една празнина в българската специализирана литература.

В заключение, след запознаване с дисертационния труд, автореферата, приложените към материалите на докторанта статии по темата на изследването, както и постигнатите резултати и приноси, изразявам своята пълна убеденост, че дисертационният труд *съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват принос в науката и отговарят на* изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и звания и за заемане на академични длъжности в Института за държавата и правото при БАН .

Като имам предвид високите достойнства на дисертационния труд, давам своята ***положителна оценка*** на дисертационния труд и предлагам на почитаемите членове на научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор по право“ на Четин Хюсеин Казак в професионално направление „Международно право и международни отношения“, област на висше образование „Социални, стопански и правни науки”.

гр.София, 15 февруари 2016 г.

Член на научното жури:

/проф. д-р Надя Бояджиева/